

Wandeling door het heggenlandschap in de Zak van Zuid-Beveland bij Nisse (pagina's 189-193)

7,5 km | 5 uur In de oude polders van Zuid-Beveland en Walcheren liggen schitterende Zeeuwse landschappen met meidoornheggen en populierendijkjes. Van het voorjaar tot laat in de zomer vind je op de dijken een overweldigende bloemenrijkdom met veel plantensoorten die je verder alleen op de kalkbodems van Zuid-Limburg zult vinden.

Hoe te bereiken:

auto: vanaf Bergen op Zoom via A59 richting Goes; bij afslag 35 richting 's-Gravenpolder (N666); ca. 1,5 km na 's-Gravenpolder rechtsaf richting Nisse; parkeer auto op Dorpsplein bij kerktoren.

openbaar vervoer: met de trein naar NS-station Goes; vandaar met bus 25 naar bushalte Ziekenhuis Goes, waarvandaan je Belbus 26 naar Nisse (halte Dorpsplein) kunt nemen (vanaf NS station naar Nisse ca. 30 minuten, zie 92920v.nl).

Beschrijving wandeling:

De wandeling begint bij de 15de eeuwse Mariakerk die op het Dorpsplein staat. Het plein ligt in de schaduw van een aantal oude linden. Op het plein ligt een "vaete", een poel waar eeuwenlang het vee van de dorpsgemeenschap zijn dorst kon lessen. Loop vanaf de kerktoren in zuidelijke richting het dorp uit (Clementstraat); eerste weg rechts (Akerweg); na scherpe bocht naar links paadje naar rechts (net voor metalen bankje).

- (1) We lopen hier al meteen door een mooi stukje Zeeuws landschap met meidoornheggen en akkers met wintertarwe of aardappels. Wat verderop zie je ook akkers met vlas of zwarte besen. De heggen bestaan uit Eenstijlige meidoorn, Sleedoorn, Gewone vlier en Hondstroos. In de berm is in het voorjaar Fluitenkruid toonaangevend; later zijn dat vooral Grote brandnetel en Kleefkruid, plantensoorten van zeer voedselrijke bodems. Je hoort hier veel struweelvogels: Kneu, Grasmus, Braamsluiper en Spotvogel. Het grasland aan de linkerkant van het smalle pad heeft een hobbelig reliëf dat is ontstaan door winning van het met zeewater doorrenkte veen dat zich onder de dunne zeeklei-

laag bevindt. Dit veen werd uitgestoken (moeraning) voor zoutwinning. Op plekken waar het veen achterbleef vond inklinking van de veenlaag plaats waardoor het hobbelige reliëf ontstond.

- (2) We komen bij een drinkpoel die is gegraven als drinkplaats voor het vee. De sloten, gegraven voor de ontwatering van de natte percelen, steken vaak - door de zeeklei heen - in het zoute veen, waardoor het water brak en ondrinkbaar is. De drinkpoelen werden gegraven op een plek met een dikke kleilaag of in een kreekrug (een oude kreek die met zand was opgevuld) zodat het zoute veen niet werd geraakt en de poel alleen met zoet water werd gevuld. Het poeltje hier wordt omgeven door Grote lisdodde en de blauwgroene Ruwe bies. Langs de modderige kant groeien Grote waterweegbree, Blaartrekend boterbloem en Moeraszuring. Midden in de poel groeit Fijn hoornblad dat veel zeldzamer is dan Grof hoornblad dat je vaak in poldersloten ziet.

Pad om poel heen volgen; loop de Notenboomdijk op en volg deze naar rechts. Op driesprong links aanhouden (Grote dijk); op T-splitsing links aanhouden (Nissezandweg).

- (3) Waar de Nissezandweg bij de Gerardushoeve op de Zuidzakse dijk uitkomt ligt een prachtige dijkhelling die nog voor een belangrijk deel zijn oorspronkelijke begroeiing heeft behouden. Neem hier even de tijd voor. Hier groeien een aantal gewone soorten van de Glanshavergemeenschappen die je vaak op dijken ziet, zoals Scherpe boterbloem, Rode klaver, Glanshaver, Knoopkruid, Rolklaver, Pastinaak, Grote bevernel en Veldlathyrus. Maar echt bijzonder zijn de soorten die kenmerkend zijn voor kalkrijke bodems: Kleine ratelaar, Wilde marjolein, Glad parrelzaad, Viltig kruiskruid en Gewone agrimonie. Even naar links vind je een stuk waar in juli de helderrood bloeiende Aardaker een groot stuk domineert.

Op de Zuidzakse dijk bij Gertardushoeve linksaf. Op Oude Kamerse dijk linksaf; doorlopen naar de Schouwersweel.

- (4) Ook langs de Oude Kamerse dijk staan hier en daar bijzondere plantensoorten zoals Gewone

agrimonie, Heggedoornzaad en Kraailook. De Schouwersweel is een doorbraakkolk die is ontstaan bij een doorbraak van deze dijk. In de oeverbegroeiing langs de plas kun je in het voorjaar verschillende rietvogels horen, waaronder de bijzondere Grote karekiet. Ook Kleine karekiet, Rietzanger en Rietgors broeden hier. In deze omgeving zag ik ook verschillende malen een Bruine kiekendief jagen.

Op T-splitsing bij Schouwersweel linksaf en dan rechtsaf; op volgende driesprong staat een mooie oude lindeboom; deze is hier heel vroeger als grensline gepland; links aanhouden, dan linksaf richting bezoekerscentrum Natuurmonumenten; vlak voor parkeerplaats links aanhouden (klein dijke op, volg gele pijl); je loopt dan om het bezoekerscentrum heen. Als je bij de achterkant van het bezoekerscentrum bent aangekomen, kun je alsnog een kort bezoek brengen aan het terras of de expositie. Anders neem je meteen het paadje over het kleine dijke dat vanaf hier naar het zuidwesten loopt.

- (5) De heggen op en langs de kade bestaan vooral uit Eenstijlige meidoorn en Sleedoorn. Op open plekken staat de forse Grote kaardenbol. De eerste planten zie je al langs de parkeerplaats, vlak voor het grote bord. Verder vind je langs de heggen echte kalkplanten zoals Glad parelzaad, Heggedoornzaad, Gewone agrimonie, IJzerhard, Viltig kruiskruid en Wilde marjolein. Let ook de grassen: op de kade groeien veel Veldgerst en Kamgras en de Zeegroene zegge. Op het dijke achter het bezoekerscentrum wisselen struvelen, ruigte en grasland elkaar op een zeer kleurrijke manier af met veel Wilde marjolein, Gewone agrimonie, Knoopkruid, Kattendoorn en Heelblaadje. Dit zijn ook mooie plekken voor vlinders. We zagen hier Bruin zandoogje, Oranje zandoogje en Bruin blauwtje. Maar als je geluk hebt kun je langs deze dijkes in de nazomer ook de indrukwekkende Koninginnepage tegen komen.

Aan het einde van het dijke kom je bij een weel; daar voorbij ga je linksaf de Nieuwlandse dijk op. Let hier op Kleine karekiet en Bruine kiekendief. Bij driesprong rechtdoor en bij volgende driesprong rechtsaf de Valdijk op.

- (6) Aan onze linkerhand ligt nu de Poel of beter de Sluishoek, het mooiste heggenreservaat van

Zuid-Beveland. Hier is sinds de 11de eeuw vrijwel niets veranderd. De percelen zijn smal en door heggen omzoomd om het vee op de juiste plek te houden. Er liggen veel poelen die zo zijn gegraven dat ze zoet water kunnen bieden aan het vee. We lopen er straks dwars doorheen.

Langs de zuidkant van de Valdijk liggen ruige begroeiingen met veel opgeslagen meidoorns; daartussen groeien planten van ruige zomen zoals Fluitenkruid, Speerdistel, Grote kaardenbol en ook hier weer Wilde marjolein, IJzerhard, Kattendoorn en Gewone agrimonie. Ter hoogte van de weel die we passeren groeit de laatste populatie van de Wollige distel in Nederland. Hier komen elk jaar 10 tot 20 planten in bloei. Je herkent ze gemakkelijk aan de langwerpige regelmatig getande stekelbladen. Wees voorzichtig rondom deze planten; ook van een afstandje kun je ze goed zien.

Volg het kleine paadje dat net voorbij de weel van de dijk het heggenreservaat in gaat; het maakt een rechte hoek naar links en dan naar rechts.

- (7) Ook hier hebben de hooilanden een hollebollië reliëf dat later inde zomer moeilijk zichtbaar is, wanneer het gras hoger staat. De graslanden bestaan vooral uit Gestreepte witbol en Pitrus. De heggen worden gevormd door Eenstijlige meidoorn, Sleedoorn, maar krijgen een extra cachet door de Hondstroos en de hoog klimmende Koebramen die je alleen in Zeeland aantreft. Dit reservaat is rijk aan struweelvogels: Spotvogel, Bosrietzanger, Grasmus, maar ook de Koekoek en de Tortelduif. In de avonduren heb je hier en in de omgeving kans om de roep van de Steenuil te horen of het knorrende geratel van de Rugstreeppad. In de vele drinkpoelen tref je de Kleine watersalamander. In het essenbosje dat we even later passeren, groeien Geel nagelkruid, Robertskruid en Bosandoorn onder de bomen

Waar het paadje op de asfaltweg uitkomt, rechtdoor (Zwaakweg); bij T-splitsing linksaf weer terug naar de kerktoren van Nisse.

Opmerkingen en aanvullingen:
frank.berendse@wur.nl

